

134

APRIL

2026

46. ÅRGANG

**TIDSSKRIFT FOR
LÆRERUDDANNELSE OG SKOLE**

OVERGANGE I PÆDAGOGISK PRAKSIS

Kvan

KvaN

Tidsskrift for læreruddannelse og skole

134

OVERGANGE I PÆDAGOGISK PRAKSIS

46. ÅRGANG. APRIL 2026

Tidsskriftet KvaN

© KvaN og forfatterne
VIA University College
Ceresbyen 24, E0.72
8000 Aarhus C
Tlf. 30 44 30 39, e-mail: info@kvan.dk
www.kvan.dk

Redaktion

Louise Lottrup, tlf. 22 32 39 20
mail: loul@via.dk
Inger Maibom, tlf. 41 72 86 21
mail: maibominger@gmail.com
Torben Nørregaard Rasmussen, tlf. 40 79 32 56
mail: tnras@outlook.dk
Anne Søndberg, tlf. 28 73 89 21
mail: ason@via.dk
Søren Rørdam Bastholm, tlf. 40 83 56 60
mail: bast@via.dk
Grete Dolmer, tlf. 28 18 00 47
mail: gedo@via.dk
Merete Abildtrup, tlf. 24 44 30 65
mail: meab@via.dk

Omslag:
Anne Bergkvist Graah og Lone C. Platz

Sats:
Børge Møller Grafisk

Tegn abonnement, og køb tidsskrifter og bøger på
www.kvan.dk

Abonnementspris: 180 kr. (inkl. forsendelse)
Boggaver ved nytegning af abonnement
Løssalg ved køb af 1 stk.: 65 kr. (+ forsendelse)
Løssalg ved køb af 5 stk. eller mere: 10% rabat (+ forsendelse)

ISSN 0107-4016
BØRGE MØLLER GRAFISK, RISSKOV
2026

Indhold

<i>Forord</i>	5
<i>Når børn udtrykker deres drømme om skolen – et bioøkologisk perspektiv på overgangen</i> Maja Højslet Schürer	7
<i>Frikvarterer for alle</i> Christina Holm Poulsen	22
<i>Naturfag i overgang</i> Ulla Hjøllund Linderot	32
<i>Pauser – tillad værdifulde mellemrum i skolen</i> Lise A. Réol	41
<i>Undgå basetomhed ved overgange i skolen</i> Rikke Yde Tordrup	52
<i>Overgangen mellem specialtilbud og almen-skole – barrierer og potentialer for deltagelse</i> Sofie Blakfeldt Hansen	68
<i>Overgange fra grundskole til ungdomsuddannelse</i> David Thore Gravesen	76
<i>Overgangen til lærerprofessionen: Fra fremmedhed til forbundethed</i> Camilla H. Balzarsen og Kirsten Rosholm	89
<i>Skoleskift – erfaringer og input til den gode proces</i> Mia Bladt Kristensen og Sanne Farsø	102

Undgå basetomhed ved overgange i skolen

Rikke Yde Tordrup

At være baseværdig betyder, at børnene oplever, at du er stabil, forudsigelig og følelsesmæssigt tilgængelig. Når et trygt tilknyttet barn oplever baseværdige pædagoger og lærere, vil det orientere sig mod og lade sig regulere af dem og derved hurtigt finde tryk efter utrykke basetomrum, som opstår ved overgange.

Skoledagene har mange overgange for eleverne, og overgangen fra læreruddannelsen til lærerlivet i praksis er også en del af skolen. Fælles for overgange er, at de aktiverer den del af vi menneskers tilknytningssystem, der betegnes trusselsystemet. Derfor kan det være godt at kende lidt til tilknytningsteori, uanset om det handler om elevernes daglige overgange eller lærerens overgange fra studerende til lærer.

Tilknytningssystemet

Vi fødes alle med et tilknytningssystem, der skal sikre vores overlevelse. Tilknytningssystemet består af et udforskningssystem, der tænder helt automatisk, når barnet er trygt, og et trusselsystem, der tænder, når barnet er utrygt.

Ved utryk søger barnet en voksen som tryk base. Ud fra basens feedback udvikler barnet sin evne til at regulere sig fra uro til ro, regulere sine følelser, sin opmærksomhed samt evnen til at sætte sig i andres sted. Disse egenskaber kalder tilknytningsteorien for livsduelighed. Derfor er det så vigtigt, at et barn får gode erfaringer med at kunne se sig om efter en tryk base, når barnet er i tvivl om, hvorvidt barnet skal udforske verden videre eller stoppe op.

Illustration af et barn, der ser efter og får svar af en tryk base. Tegnet af Pernille Mühlbach. Fra bogen Tryk tilknytning i vuggestuen, udgivet af Dansk Psykologisk Forlag 2022.

Først søger barnet sine forældre som primær base, senere i dagtilbud søger barnet sin dagplejer eller sine pædagoger som sekundære baser, og senere i skolen søger barnet også sine lærere som sekundære baser. Hvis barnets trygge baser er det, tilknytningsteorien kalder baseværdige, vil barnet udvikle og vedligeholde tryk tilknytning. Et trygt tilknyttet barn vil hurtigt orientere og regulere sig efter en baseværdig voksen. Med tiden vil barnet internalisere sine baser, og langsomt bliver de til barnets egen selvregulering.

Utrygge børn i basetomrum ved overgange

Børn bliver ofte utrygge, når de efterlades uden adgang til baseværdige voksne, og der kan opstå et basetomrum. Der opstår ofte basetomrum i overgangene i skolens hverdag. Når børnene bevæger sig fra et fag til et andet, fra et klasselokale til et andet,

fra en aktivitet til en anden og fra en pædagog eller lærer til en anden o.lign. Der opstår også ofte basetomrum i temauger og på ture ud af huset, på koloni samt i frikvarterer. Når et barn oplever utryghed i basetomrum, vil barnets trusselsystem tænde og blokere for udforskningssystemet og derved for nysgerrighed, leg og læring, indtil barnet har fundet tryghed igen. Derfor kan en skole med fordel gå sin hverdag igennem og formindske risikoen for, at eleverne efterlades i basetomrum. Eksempelvis har jeg for år tilbage besøgt en norsk skole lidt uden for Oslo. Skolen arbejdede bevidst med, at børnene skulle følge skolens voksne og ikke være i basetomrum. Her stillede børnene op to og to i skolegården foran lærerne, de skulle have i næste time. Læreren gik derefter foran klassen til klasselokalet. Når der var frikvarter stillede klassen igen op - nu på gangen to og to - og gik efter læreren udenfor. I skolegården var det tydeligt, hvor gårdvagten var, så børn, der havde brug for at være tæt på en base, kunne lege tæt på gårdvagten, og børn, der havde mindre brug for en base, kunne lege længere væk. Men fælles for alle børn var, at de hele tiden vidste, hvor basen var, hvis de skulle få brug for den. Gårdvagten gik ikke ind, førend alle lærerne stod med deres klasser på række, klar til at gå ind til næste time. Det kan virke meget autoritært i forhold til mange danske skoler, men på den norske skole oplevede man, at det gav trygge børn, hvilket også underbygges tilknytningsteoretisk.

Baseværdige voksne internaliseres i børns selvreguleringsystem

Med tiden vil barnet internalisere sine baser og vil kunne bruge dem som det, der kaldes fremkaldte mentale ledsagere. Det betyder, at barnet nu "bærer sine baseværdige voksne i sig", også når de ikke er til stede. Herved opstår barnets eget selvreguleringsystem. Dannelsen af barnets selvreguleringsystem opstår i samspil med barnets baseværdige voksne efter princippet: "Mange bække små gør en stor å". Først internaliseres samspil med forældrene, senere internaliseres samspil med pædagoger i dagtilbud, og endnu senere internaliseres samspil med lærerne i skolen. Det er forskelligt fra barn til barn, hvornår selvreguleringsystemet er på plads, og

om det overhovedet udvikles. Børn uden baseværdige voksne kan forblive uregulerede og livslangt opleves som behov- og impulsstyrede. Børn med en tidlig, utryg tilknytning hjemmefra vil kunne opleve vanskeligheder ved at internalisere andre baseværdige voksne såsom pædagoger og lærere, men ved en ekstra baseværdig indsats kan en pædagog eller lærer hjælpe også børn i disse vilkår med at få gode overgange i skolens hverdag og måske endda få betydning for barnets mønsterbrud i dets livslange udvikling.

Baseværdighed

Alle børn har brug for baseværdige voksne for at udvikle selvregulering og for at deres udforskningsystem kan tændes.

At være baseværdig betyder, at børnene oplever, at du er stabil, forudsigelig og følelsesmæssigt tilgængelig. Når et trygt tilknyttet barn oplever baseværdige pædagoger og lærere, vil det orientere sig mod og lade sig regulere af dem og derved hurtigt finde tryghed efter utrygge baserum, som opstår ved overgange. Når et utrygt tilknyttet barn oplever baseværdige pædagoger og lærere, får det både mulighed for at få nogle nye og bedre erfaringer med voksne i skolen end derhjemme og mulighed for bedre overgange i skolens hverdag. Et barn kan både bevare tryk tilknytning og udvikle en tillært tryk tilknytning i kontakt med baseværdige pædagoger og lærere i skolen.

Gennem årene har mange unge og voksne i udsatte positioner i min klinik sat konkrete navne på netop de baseværdige pædagoger og lærere, der betød alverden for dem. Jeg dykker derfor nu ned i, hvad man med fordel kan være opmærksom på, hvis man gerne vil være stabil, forudsigelig og følelsesmæssigt tilgængelig i sit professionelle liv og derved skabe bedre overgange for alle børn i skolens hverdag. Måske kan man gøre en afgørende forskel for et barn i en udsat position, så barnet internaliserer én som en livslang, fremkaldt mental ledsager, og måske nævner én som en voksen, der har betydet alverden for dem.

Stabil

At være stabil handler om at være i relation til børnene gennem

længere tid uden for mange længere ophold. Som pædagog eller lærer betyder det, at børnene har brug for en relation til dig igen – længere tid og brug for, at du så vidt muligt ikke er meget fraværende på grund af eksempelvis kurser, barsel eller sygdom.

Forudsigelig

At være forudsigelig handler om, at børnene oplever dig som den samme over tid.

Vi mennesker har, ifølge Daniel N. Stern, fire selvkonstanter, der kendetegner vores kerneselv og derved vores forudsigelighed. Selvhandlen, selvaffektivitet, selvsammenhæng og selvrytme. Jeg vil nu kort definere de fire selvkonstanter og inddrage dem i forhold til en overgang. Overgangen foregår i en første klasse, hvis time er slut om lidt. Efter timen skal klassen først have frikvarter og derefter gå ned til gymnastiksalen. Læreren har spottet to børn, som ser ud til at have det svært med hinanden, Carl og Pernille.

Vores *selvhandlen*, som kendetegner den måde, vi viser, at vi kan handle selvstændigt – altså træffe beslutninger og føre dem ud i livet. Som pædagog eller lærer er det vigtigt, at børnene oplever dig som handlekraftig. Eksempelvis ”Nu bestemmer jeg, at når det ringer ud til frikvarter om lidt, så bliver i to, Carl og Pernille, herinde og taler med mig, så hjælper jeg jer.”

Vores *selvaffektivitet*, der kendetegner vores følelsesregulering – altså hvordan vi regulerer vores følelser. Som pædagog eller lærer er det vigtigt, at børnene oplever dig som følelsesreguleret. Eksempelvis ”Nå, Carl og Pernille, jeg kan både se og høre, at I har det svært lige nu. Nu snakker vi tre om det stille og roligt, og så skal jeg nok hjælpe jer.”

Vores *selvsammenhæng*, der kendetegner, at vi oplever os selv som en samlet person – uanset kontekst. Altså er sikre på os selv i mange forskelligartede situationer. Som pædagog eller lærer er det vigtigt, at børnene oplever dig som selvsikker i mange forskellige situationer.

Eksempelvis kan læreren selvsikkert bruge sig selv og sige til Pernille:

Jeg kan godt forstå, at du blev ked af det, da Carl sagde, at din nye blyant var for pattebørn. Jeg har også engang prøvet at få noget nyt, jeg syntes var vildt flot, og så syntes min gode ven, at det slet ikke var noget for ham. Så han sagde om noget, som jeg selv var vildt glad for, at han syntes, det var grimt – det blev jeg også ked af.

Og til Carl:

Jeg kan også godt forstå, at du måske slet ikke synes, at Pernilles blyant var noget for dig, Carl. Det er jo helt OK, for vi kan alle sammen lide forskellige ting. Men hvordan tror du, Pernille følte det, da du ligefrem sagde, at den var for pattebørn osv.?

Vores *selvrytme*, der kendetegner, at vi sætter ting i gang med en begyndelse, et plot og en afslutning – altså kommer helt igennem aktiviteter. For dig, som er pædagog eller lærer, vil det være vigtigt, at børnene oplever, at du kan retningsanvise dem igennem aktiviteter med både en begyndelse, et plot og en afslutning. Aktiviteter i skolen kan være en aktivitet i undervisningen, men det gælder i lige så høj grad aktiviteter i overgange – altså at blive retningsanvist igennem begyndelsen, plottet og afslutningen i en overgang. Eksempelvis:

Om lidt ringer klokken. Så skal I allesammen finde jeres gymnastiktaske og begynde at gå ned mod gymnastiklokalet. Der sætter I jeres tasker udenfor døren, inden I går ud til frikvarter. Når frikvarteret er slut, går I stille og roligt ned til gymnastiklokalet. Så kommer Helle, som I skal have til gymnastik i dag, og lukker jer ind.

Følelsesmæssig tilgængelig

At være følelsesmæssig tilgængelig handler om, at den voksne er opmærksom og lydhør over for børnenes følelser, behov og signaler – både når børnene er glade, vrede, kede af det, bange eller usikre.

For dig, som er pædagog eller lærer, betyder det, at børnene har brug for, at deres følelser, behov og signaler forstås, for eksempel ved at du spørger ind til børnene og også nogle gange siger højt, hvad du tror, der foregår inden i barnet – fulgt op af en retningsanvisning. Som for eksempel: ”Når du har det sådan, kan du gøre sådan ...”. Herved guides barnet gennem følelserne, og barnet lærer derved igennem en pædagog eller lærer at finde ro. Børn fødes ufærdige; de har brug for at lære følelsesregulering i et samspil med baseværdige voksne – også i skolealderen. Eksempelvis: ”Pernille, kan vi aftale, at hvis du stadig er lidt ked af det, når gymnastiktimen begynder efter frikvarteret, så siger du det til Helle – så vil hun prøve at hjælpe dig”.

Børn oplever i stigende grad færre baseværdige voksne

I dag er der mange risikofaktorer, der kan bevirke, at børn ikke møder tilstrækkeligt mange baseværdige voksne at udvikle bl.a. deres selvregulering sammen med.

I hjemmet

Stabile, forudsigelige og følelsesmæssigt tilgængelige forældre kan være truede af risikofaktorer som eksempelvis travlhed, skilsmisser, introduktion af mange nye sekundære omsorgspersoner samt skift af bopæl i samværsordninger. Andre risikofaktorer er forældrenes mobiltelefonforbrug og generelle forbrug af teknologi, som for eksempel skærme til at læse nyheder på og streame musik og litteratur, som de ”har i ørerne” og derved stjæler deres nærvær. Forældre kan også bruge teknologi til at regulere deres barn til ro, hvilket ikke er affektivt afstemt med barnet, men mekanisk, og derved frarøves barnet muligheder for mange samspil, der naturligt er indrettet til at lære barnet selvregulering.

Illustration af en baseUværdig forælder af Pernille Mühlbach fra min bog Dit trygge barn, udgivet af Dansk Psykologisk Forlag 2025

Barnets tilknytningsrelation til baseværdige forældre er vigtig i al den tid, et barn har brug for opdragelse. Her har forældre en stor opgave i at tage kampen op mod alt det, der forsøger at stjæle deres nærvær. Men selv om forældrene er baseværdige i hjemmet med en stærk, nærværende og omsorgsgivende relation til barnet, så er der i dag stor risiko for, at barnets begyndende selvregulering bliver undermineret, når barnet bevæger sig ud i et samfund, som ikke nødvendigvis værdsætter og styrker tilknytningen.

I dagtilbud

Stabile, forudsigelige og følelsesmæssigt tilgængelige dagplejere eller pædagoger kan være truede af risikofaktorer som for eksempel stor gennemstrømning eller udskiftning af disse – personer, der for barnet ofte er de allerførste sekundære baseværdige voksne. Derudover har vi i Danmark siden ca. 2009 ikke givet børn den normering i dagtilbud, som vi i dag ved er afgørende for, at de oplever de voksne som forudsigelige og følelsesmæssigt tilgængelige. International og dansk forskning viser, at en

normering i dagtilbud bør være 1:3 i dagpleje/vuggestue og 1:6 i børnehave.

Når der ikke er baseværdige voksne i dagtilbud, er der risiko for, at børnene udvikler fænomenet jævnaldrenderegulering.

Jævnaldrenderegulering

Forældrenes ubaseværdighed samt normeringspresset i dagtilbuddene har betydning for børns senere vanskeligheder med at følge voksnes anvisninger i skolen. Psykologer har igen og igen problematiseret, at børn i stigende grad opholder sig i basetomrum – både derhjemme og i dagtilbud. Når barnet for eksempel ser sig tilbage efter den voksnes feedback på, om noget er okay, og der så ikke er nogen nærværende voksne til stede, så er barnet i risiko for at begynde at orientere sig efter sine jævnaldrende snarere end at orientere sig efter sine forældre eller pædagoger i dagtilbud. Orienteret mod jævnaldrende lærer barnet at regulere sig efter de andre børns umodne og impulsive følelsesliv. Barnet kan godt have baseværdige forældre og være trygt tilknyttet derhjemme, hvor det regulerer sig efter forældrene, men i dagtilbuddet, når barnet er i en stor gruppe af børn, og senere i skolen, kan det være anderledes. Her kan barnet være jævnaldrendereguleret, når barnet er i børnegrupper, og så er det svært for de voksne at få barnet til at rette sig efter deres anvisninger. Når et barn er trygt tilknyttet hjemme og jævnaldrendereguleret i dagtilbud og senere i skolen, kan forældrene ofte ikke genkende indskolingens beskrivelser af barnets adfærd blandt sine jævnaldrende. Mange forældre tror ikke på beskrivelsen og kritiserer både dagtilbud og skole for ikke at kunne styre børnegruppen eller klassen, mens skolen omvendt kritiserer forældrene for ikke at have opdraget deres børn til at følge voksnes anvisninger. Her kan mange konflikter fastlåses og overskygge de væsentlige risikofaktorer, der ligger i hjemmets og dagtilbuddets baseværdighed.

Illustration af jævnaldrenderegulering af Pernille Mühlbach til mine slides til oplægget Dit trygge skolebarn.

I skolen

Det er naturligvis ønskværdigt for både børn og alle ansatte i skoleregi, at børn følger skolens voksne naturligt, og at lærere primært kan bruge deres faglighed i undervisningen som deres kerneopgave. Og det ville være en fordel for alle, hvis børnene roligt kunne regulere sig selv igennem skolehverdagens overgange – for eksempel fra et fag til et andet, fra et klasselokale til et andet, fra en aktivitet til en anden og fra en lærer til en anden.

Men da børnene i dag ofte starter i indskolingen med få erfaringer med at regulere sig op ad baseværdige voksne og i stedet har fem års erfaring, fem dage om ugen i ca. 8-10 timer, med at regulere sig op ad deres jævnaldrende i dagtilbud, er det ikke så enkelt. Jævnaldrenderegulerede børn opleves ofte som helt uinteresserede i at lytte til voksne autoriteter. De kigger i stedet på hinanden og regulerer sig efter hinanden: "Gider vi dette her? Eller hvad kan vi ellers finde på?". Nogle indskolingslærere fortæller, at de kan opleve børn komme fra dagtilbud i små bander med internt sprog. At man skal have børnene på tomandshånd for at komme i kontakt med dem, og laves der her en aftale, følger børnene hellere gruppen end aftalen, når de er tilbage i klassen.

Derudover kan skolen også have problemer med at tilbyde børnene et læringsmiljø med stabile, forudsigelige og følelsesmæssigt tilgængelige pædagoger og lærere. Det kan for eksempel skyldes stor gennemstrømning, onlineundervisning samt lange skoledage med skiftende voksne og mange uudannede vikarer. Det kan naturligvis være særligt svært for vikarer at udvise de tidligere beskrevne fire selvkonstanter som handlekraftighed, balanceret følelsesregulering, selvsikkerhed i forskellige kontekster samt evnen til at formidle viden gennem en struktur med en begyndelse, en midte og en afslutning. Derfor er det almindeligt, at børnene er mere urolige og til tider ustyrlige, når de har vikar. Er børnene jævnaldrenderegulerede, stiger uroen og ustyrligheden ved både vikarer og andre mere usikre undervisere, som eksempelvis studerende i praktik og nyansatte nyuddannede lærere (herom senere). Når børnene ikke oplever skolens ansatte som tydeligt baseværdige, forstærker det altså deres jævnaldrenderegulering.

Forebyggelse af jævnaldrenderegulering og bevidsthed om at være en baseværdig underviser

Vilkårene i hjemmene og i dagtilbud er naturligvis udenfor skolens indflydelse, men det er her, den forebyggende indsats overfor jævnaldrenderegulering kan foregå. Flere forskere, bl.a. lektor Simone Weng Facondini fra Aarhus Universitet, er i øjeblikket i gang med at undersøge fænomenet i Danmark. Fænomenet blev introduceret af den canadiske psykolog Gordon Neufeld og den ungarsk-canadiske læge Gabor Mate i bogen, *Hold on to Your kids – Why parents Needs to matter more than peers*, udgivet af forlaget Vermilion i 2013. Deres værk blev i 2022 oversat og udgivet på dansk af Skjødt Forlag. I bogen skriver de:

For første gang i historien vender unge mennesker sig ikke mod mødre, fædre, lærere og andre ansvarlige voksne for vejledning, men i stedet mod folk, som naturen aldrig har haft til hensigt at placere i en opdragerrolle – deres jævnaldrende. De er ikke længere til at styre eller undervise og modnes ikke, fordi de ikke længere lytter til de voksne. (Neufeld og Mate 2022, s. 24)

Både forældre, pædagoger og lærere tilkendegiver over for mig, at de kan genkende fænomenet, som ikke alene har indflydelse på deres autoritet i undervisningen, men også har negativ indflydelse på børnenes adfærd i hverdagens overgange, særligt hvis børnene overlades til sig selv.

Min hypotese er, at så længe vi udvikler børn, der naturligt hellere regulerer sig efter hinanden end efter baseuverdige voksne, vil det være vigtigt, at både skolen og læreruddannelsen har fokus på synlig baseværdighed.

Undervisning i uro og kaos ved overgange i praksis

Helt konkret må de studerende forberedes på, at de i praktikken og i deres første ansættelsestid ikke kan forvente, at nutidens børn følger dem og naturligt tillægger dem nogen autoritet. Særligt fordi børnene ikke forventer, at pædagoger og lærere er stabile, men også fordi flere faktorer gør, at mange børn i dag er mere jævnaldrenderegulerede end voksenregulerede ved skolestart. Det vil også være hjælpsomt for de studerende at få viden om, at basetomhed ofte opstår i skolehverdagens overgange. Derfor kan de ved overgange, som når børnene bevæger sig fra et fag til et andet, fra et klasselokale til et andet, fra en aktivitet til en anden og fra en pædagog eller lærer til en anden o.lign., forvente uro og til tider kaos – særligt i de yngre klasser. Denne viden er vigtig for at kunne minimere det praksischok, der ofte opstår i enhver profession, men som de nyuddannede og nyansatte lærere har betroet mig, er virkelig voldsom. Mange vender det indad, når de oplever, at eleverne ikke tillægger dem autoritet, ikke følger dem og ikke kan regulere sig selv i hverdagens overgange. De studerende bliver bekymrede for, om det er dem selv, der er noget galt med, og begynder at overveje, om de overhovedet har ”det der skal til” for at blive lærer.

De unge lærere har i supervision også betroet mig, at hvis de fortæller deres ældre kollegaer, at de ikke kan styre børnene i en klasse, så placerer de ældre lærere typisk skylden for børnenes adfærd hos forældrene frem for at tilbyde de studerende råd og vejledning, som de savner. Hvis vi ønsker, at de nyuddannede

skal blive i lærerfaget, må både de og deres ældre kollegaer have ovenstående viden samt råd og vejledning om, hvordan man kan øge sin baseværdighed. Ellers efterlades de med følelsen af modløshed og magtesløshed.

I overgangen fra studerende til lærer må der heller ikke opstå basetomrum. De unge lærere har også brug for baseværdige ældre kollegaer i deres overgange – både til rådgivning i ovenstående situationer og til besjæling. At lade en baseværdig kollega besjæle praktikanten eller den nyansatte betyder, at den baseværdige taler den nye op og understøtter den nyuddannedes autoritet. Det kan gøres på mange måder. På mine temadage på skoler trænes, hvordan lærere kan besjæle hinanden over for både elever og forældre. Vi arbejder også med, hvordan forældre og børn kan introduceres for fænomenet jævnaldrenderegulering og basetomrum ved overgange allerede til opstartsmøder inden skolestart. Det er vigtigt, at det bliver fænomener, vi anerkender, inden det går løs ved skolestart. Derved kan forældre og fagprofessionelle bedre tage fælles ansvar – inden forældrene kan blive ramt af skyld og skam eller tillægges skyld og skam fra pædagoger og lærere over børnenes adfærd ved overgange i skolen, og inden den nyuddannede lærer rammes af skyld og skam eller tillægges skyld og skam fra forældrene over børnenes adfærd ved overgange.

Forældre kan også tale både den nyansatte lærer og alle andre lærere op hjemmefra og derved øge deres baseværdighed samt øge sandsynligheden for, at børnene følger dem – også i skolehverdagens overgange.

I min bog *Markante forældre* er der udviklet forskellige samtalekort til forældresamarbejdet. Kortet om fælles ansvar for at lære eleverne at regulere sig fra høj til lav spændingstilstand (arousal) bruges til at øge samarbejdet med både forældre og elever om, at eleverne orienterer og regulerer sig efter læreren – og at børnene anerkendes for, at dette er svært, særligt i skolehverdagens overgange.

Samtalekort s. 54. fra bogen Markante forældre, udgivet af Dansk Psykologisk Forlag 2017.

Allerede under uddannelsen kan det være en fordel, at de studerende undervises i, hvad det vil sige at være forudsigelig, så børnene oplever underviseren som den samme over tid. Daniel N. Sterns fire selvkonstanter kan introduceres, og de studerende kan lave gruppearbejde omkring, hvordan de kan øge de fire selvkon-

stanser i praksis. Selvhandlen, selvaffektivitet, selvsammenhæng og selvrytme kan med fordel oversættes af de studerende til praksis via eksempler og gruppearbejde.

Nyansatte har eksempelvis på mine temadage arbejdet med, hvordan de kan vise eleverne deres selvhandlen i deres kropsprog ved at "tage rummet" og vise eleverne, at de både er selvstændige og handlekraftige. De har også arbejdet med at vise eleverne deres stærke følelsesregulering. Og som en nyansat lærer sagde: "Jeg kæmper for at vise, at uanset hvad, så taber jeg ikke sutten på noget tidspunkt" – altså en bevidsthed om, at følelsesregulering øger baseværdighed. De har endvidere arbejdet med at styrke deres selvsammenhæng ved at kunne træde ind og ud af roller og kontekster og hele tiden komme tilbage til sig selv. Det øger baseværdigheden, hvis en lærer kan lege, synge, spille skuespil og instrumenter, løbe 10 km og fortælle lidt om sig selv som barn o.lign. – og hele tiden komme tilbage til sig selv, som eleverne kender ham eller hende. Og endelig er der arbejdet med, hvordan de kan planlægge deres undervisning i en selvrytme, så de kan retningsanvise eleverne hele vejen igennem en aktivitet med både en begyndelse, et plot og en afslutning. Generelt oplever de nyansatte lærere, at de troede, de kunne nå meget mere i de enkelte lektioner, og derved oplever eleverne ofte, at læren ikke når i mål med det, læreren igangsætter, hvilket underminerer lærerens baseværdighed.

Følelsesmæssig tilgængelighed

Hvordan man kan være følelsesmæssig tilgængelig for børnene i klassen, kan der også med fordel undervises i på læreruddannelsen. Det handler om, at læreren er opmærksom og lydhør overfor børnenes følelser, behov og signaler – både når børnene er glade, vrede, kede af det, bange eller usikre. Men samtidig må læreren også være den, der holder fast i fælleskabet og hjælper eleverne – og ofte også forældrene – med at agere i et forpligtende fælleskab, hvor vi fylder mere end *jeg*. Eleverne (og forældrene) må opleve, at deres stemmer medindrages og er vigtige – men også at de indgår i noget større. Det handler ikke om at undertrykke

den enkelte, men om at vise, hvordan individuelle ønsker og behov må afstemmes i fællesskabets interesse. At lære dette er også i børnenes interesse, så de kan begå sig i samfundets fællesskaber. Dermed bliver skolen ikke blot et sted for individuel udfoldelse, men et fælleskab, som ikke opstår af sig selv, men skabes gennem fælles ansvar, hensyn og gensidig respekt – hver eneste dag – også i hverdagens overgange i skolens praksis.

Litteratur

- Neufeld G. og Mate G.(2022). *Dit barn har brug for dig – forældre er vigtigere end jævnaldrende*. Skjødt Forlag.
- Daniel N. Stern (1985). *The interpersonal World og of the infant*. Karnac Books.
- Tordrup R.Y. (2017). *Markante forældre*. Dansk Psykologisk Forlag.
- Tordrup R.Y. (2019). *Udviklende øjeblikke*. Akademisk Forlag.
- Tordrup R.Y. (2022). *Tryk tilknytning i vuggestuen*. Dansk Psykologisk Forlag.
- Tordrup R.Y.(2025). *Dit trygge barn*. Dansk Psykologisk Forlag.

Rikke Yde Tordrup, psykolog og klinisk specialist i børn og unge. Arbejder i privat praksis med børn, unge, voksne, par og familier. Tilbyder terapi, supervision af forskellige faggrupper heriblandt pædagoger og lærere samt formidling af udviklingspsykologi som fagbogsforfatter og oplægsholder.